

Európsky vysokoškolský priestor – dosiahnutie cieľov

Komuniké z konferencie ministrov zodpovedných za vysoké školstvo
Bergen, 19. – 20. 5. 2005

(Neoficiálny preklad)

My, ministri zodpovední za vysoké školstvo v krajinách, ktoré sa zúčastňujú na bolonskom procese, sme sa stretli z dôvodu revízie v polovici termínu a určenia cieľov a priorít do roku 2010. Na tejto konferencii sme privítali Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajinu ako nové účastnícke krajiny v bolonskom procese. Všetci zdieľame spoločné pochopenie princípov, cieľov a záväzkov procesu vyjadrených v Bolonskej deklarácii a v nasledujúcich komuniké z ministerských konferencií v Prahe a Berlíne. Potvrdzujeme náš záväzok koordinovať našu politiku zriadenia Európskeho vysokoškolského priestoru – EVŠP (European Higher Education Area - EHEA) do roku 2010 prostredníctvom bolonského procesu a zaväzujeme sa pomáhať novým účastníckym krajinám pri aplikácii cieľov procesu.

I. Partnerstvo

Zdôrazňujeme ústrednú úlohu vysokých škôl, ich personálu a študentov ako partnerov v bolonskom procese. Ich úloha pri aplikácii procesu sa stáva dôležitejšou teraz, keď potrebné právne reformy sú už vo väčšine krajín prijaté a povzbudzujeme ich, aby pokračovali a zintenzívnili svoje úsilie zriadiť EVŠP. Víťame jasný záväzok voči procesu vyjadrený vysokými školami naprieč Európou a uznávame, že je potrebný čas na optimalizáciu dopadu štrukturálnej zmeny na kurikulá a tak zabezpečiť zavedenie inovačných procesov výučby a učenia sa, ktoré Európa potrebuje.

Vítame podporu organizácií, ktoré reprezentujú podnikateľskú sféru a sociálnych partnerov a očakávame zintenzívnenie spolupráce pri dosahovaní cieľov bolonského procesu. Ďalej vítame príspevky medzinárodných inštitúcií a organizácií, ktoré sú partnermi procesu.

II. Inventúra

Berieme na vedomie významný pokrok vykonaný k našim cieľom, ako je uvedené vo *Všeobecnej správe 2003 – 2005* pracovnej skupiny Follow-up Group, v správe *EUA Trends IV.* a správe *ESIB Bologna očami študentov.*

Na našom stretnutí v Berlíne sme požiadali pracovnú skupinu Follow-up Group o inventúru v polovici termínu zameranú na tri priority – systém diplomov, zabezpečenie kvality a uznanie diplomov a dĺžky štúdia. Na základe inventúrnej správy sme si všimli, že významný pokrok bol vykonaný v týchto troch prioritných oblastiach. Bude dôležité zabezpečiť, aby pokrok bol trvalý vo všetkých účastníckych krajinách. Preto vidíme potrebu väčšieho zdieľania odborných vedomostí na vybudovanie kapacity na oboch - národnej a vládnej úrovni.

Systém diplomov

S uspokojením sme si všimli, že dvojstupňový systém je aplikovaný v širokom rozsahu s viac ako polovicou všetkých študentov prijatých v týchto programoch vo väčšine

krajín. Avšak stále existujú nejaké prekážky prístupu medzi stupňami. Ďalej treba zlepšiť dialóg zahrňujúci vlády, inštitúcie a sociálnych partnerov, aby bola zlepšená zamestnateľnosť absolventov s bakalárskymi kvalifikáciami vrátane vhodných pozícií vo verejných službách.

Prijímame rozšírený rámec pre kvalifikácie v EVŠP zahŕňajúci tri stupne (vrátane, v národných súvislostiach, možnosti prostredných kvalifikácií), generické deskriptory pre každý stupeň založené na študijných výsledkoch a schopnostiach a rozpätie kreditov v prvom a druhom stupni. Zaväzujeme sa k vypracovaniu národných rámcov pre kvalifikácie kompatibilných s rozšíreným rámcom pre kvalifikácie v EVŠP do roku 2010 a prácu na nich začneme do roku 2007. Žiadame pracovnú skupinu Follow-up Group, aby referovala o aplikácii a ďalšom rozvoji rozšíreného rámca.

Zdôrazňujeme dôležitosť zabezpečenia vzájomného dopĺňania sa rozšíreného rámca pre EVŠP a navrhovaného širšieho rámca pre kvalifikácie pre celoživotné vzdelávanie obsahujúceho všeobecné vzdelanie ako aj odborné vzdelanie a výchovu, ako sa v súčasnosti vyvíja v rámci Európskej únie ako aj v účastníckych krajinách. Žiadame Európsku komisiu, aby plne konzultovala všetky strany zapojené do bolonského procesu, keďže práca prebieha.

Zabezpečenie kvality

Skoro všetky krajiny prijali opatrenia pre systém zabezpečenia kvality založeného na kritériách stanovených v Berlínskom komuniké a s vysokým stupňom spolupráce a sieťovania. Avšak stále je priestor pre pokrok, konkrétne pokiaľ ide o účasť študentov a medzinárodnú spoluprácu. Ďalej povzbudzujeme vysoké školy, aby pokračovali vo svojom úsilí zlepšiť kvalitu svojich činností prostredníctvom systémového zavedenia vnútorných mechanizmov a ich priamej korelácie s externým zabezpečením kvality.

Prijímame štandardy a smernice pre zabezpečenie kvality v EVŠP ako ich navrhuje ENQA. Zaväzujeme sa, že uvedieme navrhovaný model odborného posúdenia "peer review" agentúr pre zabezpečenie kvality na národnej úrovni rešpektujúc všeobecne akceptované smernice a kritéria. Víťame princípy Európskeho registra agentúr pre zabezpečenie kvality založeného na národnej revízii. Žiadame, aby postupy aplikácie boli ďalej rozvinuté ENQA v spolupráci s EUA, EURASHE a ESIB a správa o stave nám bola predložená pracovnou skupinou Follow-up Group. Zdôrazňujeme dôležitosť spolupráce medzi uznanými národnými agentúrami s výhľadom zlepšiť vzájomné uznanie akreditačných rozhodnutí alebo rozhodnutí zabezpečenia kvality.

Uznávanie diplomov a dĺžky štúdia

Zaznamenali sme, že 36 zo 45 účastníckych krajín k dnešnému dňu ratifikovalo Lisabonskú konvenciu o uznávaní. Povzbudzujeme účastnícke krajiny, ktoré tak ešte neurobili, aby bezodkladne ratifikovali Konvenciu. Zaväzujeme sa zabezpečiť plnú aplikáciu jej princípov a ich začlenenie do národnej legislatívy ako primeraných. Žiadame všetky účastnícke krajiny, aby sa venovali problémom uznávania, ktoré identifikovali siete ENIC/NARIC. Vypracujeme národné akčné plány na zlepšenie kvality procesu spojeného s uznávaním zahraničných kvalifikácií. Tieto plány budú súčasťou národnej správy každej krajiny pre ďalšiu ministerskú konferenciu. Vyjadrujeme podporu dodatočným textom Lisabonskej konvencie o uznávaní a vyzývame všetky národné authority a iných podielnikov, aby uznali spoločné diplomy udelené v dvoch alebo viacerých krajinách EVŠP.

Vidíme rozvoj národných a európskeho rámca pre kvalifikácie ako príležitosť ďalšieho začlenenia celoživotného vzdelávania do vysokého školstva. Budeme spolupracovať s vysokými školami a ostatnými inštitúciami na zlepšení uznania predchádzajúceho vzdelania vrátane, kde je to možné, neformálneho vzdelávania a neinštitucionálneho učenia sa pre prístup k a ako súčasť vysokoškolských programov.

III. Ďalšie výzvy a priority

Tretí stupeň a výskum

Zdôrazňujeme dôležitosť vysokého školstva v ďalšom posilnení výskumu a dôležitosť výskumu pri podchytení vysokého školstva pre ekonomický a kultúrny rozvoj nášho spoločstva a pre sociálnu kohéziu. Berieme na vedomie, že úsilie zaviesť štrukturálne zmeny a zlepšiť kvalitu výučby by nemalo ubrať z úsilia posilniť výskum a inovácie. Preto zdôrazňujeme dôležitosť výskumu a výchovy výskumníkov pri udržaní a zlepšení kvality a zvýšení konkurencieschopnosti a atraktívnosti EVŠP. Za účelom dosiahnutia lepších výsledkov uznávame potrebu zlepšenia synergie medzi vysokoškolským sektorom a ostatnými výskumnými sektormi v našich vlastných krajinách a medzi EVŠP a Európskym výskumným priestorom.

Aby tieto ciele boli dosiahnuté, kvalifikácie doktorandského stupňa musia byť plne porovnateľné s rozšíreným rámcom pre kvalifikácie v EVŠP využívajúc prístup založený na výstupoch. Základný prvok doktorandskej výchovy je pokrok vo vedomostiach prostredníctvom pôvodného výskumu. Berúc do úvahy potrebu štruktúrovaných doktorandských programov a potrebu transparentného dohľadu a hodnotenia, všimli sme si, že normálna pracovná záťaž v treťom stupni štúdia by vo väčšine krajín korešpondovala s 3 – 4 rokmi plného úväzku/denného štúdia. Povzbudzujeme univerzity, aby zabezpečili, že ich doktorandské programy podporia interdisciplinárnu výchovu a rozvoj generických zručností a tak vyhovejú potrebám širokého trhu práce. Musíme dosiahnuť celkový nárast v počte doktorandských kandidátov, ktorí prijmu kariéru výskumníka v EVŠP. Účastníkov tretieho stupňa štúdia považujeme aj za študentov, ako aj mladých výskumníkov. Poverujeme pracovnú skupinu Follow-up Group, aby prizvala EUA spoločne s ostatnými zainteresovanými partnermi k príprave správy o ďalšom rozvoji základných princípov pre doktorandské programy, zodpovednosť za ktorú nesie pracovná skupina Follow-up Group a ktorá bude prezentovaná ministrom v roku 2007. Prílišnej regulácii doktorandských programov sa musí zabrániť.

Sociálna dimenzia

Sociálna dimenzia bolonského procesu je podstatnou časťou EVŠP a nevyhnutnou podmienkou atraktívnosti a konkurencieschopnosti EVŠP. Preto obnovujeme náš záväzok sprístupniť kvalitné vysoké školstvo všetkým a zdôrazňujeme potrebu vhodných podmienok pre študentov, tak aby mohli ukončiť svoje štúdium bez prekážok spojených s ich sociálnym a ekonomickým postavením. Sociálna dimenzia zahŕňa opatrenia prijaté vládami na pomoc študentom, predovšetkým zo sociálne znevýhodnených skupín, z finančného a ekonomického hľadiska a poskytujúce im služby pre vedenie a poradenstvo za účelom rozšírenia prístupu.

Mobilita

Uznávame, že mobilita študentov a personálu medzi všetkými účastníckymi krajinami ostáva jedným z kľúčových cieľov bolonského procesu. Vedomí si mnohých pretrvávajúcich výziev, ktoré musia byť prekonané, opätovne potvrdzujeme náš záväzok uľahčiť prenos grantov a pôžičiek, kde je to vhodné prostredníctvom spoločných akcií, za účelom urobiť mobilitu v EVŠP realitou. Zintenzívňujeme naše úsilie odstrániť prekážky mobility uľahčením udeľovania víz a pracovných povolení a povzbudením účasti v mobilných programoch. Povzbudzujeme inštitúcie a študentov, aby plne využili mobilné programy a podporujeme plné uznanie dĺžky štúdia v zahraničí v rámci takýchto programov.

Atraktivnosť EVŠP a spolupráca s ostatnými časťami sveta

EVŠP musí byť otvorený a mal by byť atraktívny pre ostatný svet. Náš príspevok k dosiahnutiu vzdelania pre všetkých by mal byť založený na princípoch trvalého rozvoja a mal by byť v súlade s prebiehajúcou medzinárodnou činnosťou na rozvoji smerníc pre ustanovenia kvality v cezhraničnom vysokom školstve. Opakujeme, že v medzinárodnej akademickej spolupráci, akademické hodnoty by mali prevládať.

EVŠP vidíme ako partnera vysokoškolských systémov v ostatných svetových regiónoch, ktorý podnecuje vyrovnanú výmenu študentov a personálu a spoluprácu medzi vysokými školami. Zdôrazňujeme dôležitosť medzikultúrneho pochopenia a rešpektovania. Očakávame zlepšenie pochopenia bolonského procesu na ostatných kontinentoch podelením sa o naše skúsenosti s reformnými procesmi so susednými regiónmi. Zdôrazňujeme potrebu dialógu o problémoch, ktoré sú v našom spoločnom záujme. Vidíme potrebu identifikovania partnerských regiónov a zintenzívnenia výmeny myšlienok a skúseností s týmito regiónmi. Žiadame pracovnú skupinu Follow-up Group, aby vypracovala a dohodla sa na stratégiu pre externú dimenziu.

IV. Inventúra pokroku v roku 2007

Poverujeme pracovnú skupinu Bologna Follow-up Group pokračovaním a rozšírením inventúry a predložením správy v čase nasledujúcej ministerskej konferencie. Očakávame, že inventúra bude založená na vhodnej metodike a bude pokračovať v oblastiach systému diplomov, zabezpečenia kvality a uznávania diplomov a dĺžky štúdia a do roku 2007 z veľkej časti dokončíme aplikáciu týchto troch stredných priorít.

Zvlášť, budeme očakávať pokrok v:

- aplikácii štandard a smerníc pre zabezpečenie kvality ako boli navrhnuté v správe ENQA;
- aplikácii národných rámcov pre kvalifikácie;
- udeľovaní a uznávaní spoločných diplomov, vrátane doktorandského stupňa;
- vytvorení príležitostí pre flexibilné kariérové postupy vo vysokom školstve, vrátane procesov pre uznanie predchádzajúceho vzdelania.

Taktiež poverujeme pracovnú skupinu Follow-up Group predložením porovnateľných údajov o mobilite personálu a študentov, ako aj o sociálnej a ekonomickej situácii študentov v účastníckych krajinách, ako základ budúcej inventúry a správy v čase nasledujúcej ministerskej konferencie. Budúca inventúra bude musieť vziať do úvahy sociálnu dimenziu ako bola hore uvedená

V. Príprava na rok 2010

Budujúc na doteraz dosiahnutých výsledkoch v bolonskom procese, želáme si zriadiť EVŠP založený na princípoch kvality a transparentnosti. Musíme zachovať naše bohaté dedičstvo a kultúrnu rozmanitosť a zároveň prispievať k spoločnosti založenej na vedomostiach. Zaväzujeme sa udržiavať princípy verejnej zodpovednosti za vysoké školstvo v kontexte modernej spoločnosti. Keďže sa vysoké školstvo nachádza na križovatke medzi výskumom, vzdelávaním a inováciami, je tiež kľúčom ku konkurencieschopnosti Európy. Ako sa blížíme k roku 2010, zaväzujeme sa zabezpečiť, že vysoké školy budú užívať potrebnú autonómiu pri aplikácii dohodnutých reforiem a uznávame potrebu trvalého financovania inštitúcií.

EVŠP je zložený z troch stupňov, v ktorom má každý stupeň funkciu pripraviť študenta pre trh práce, pre budovanie ďalších kompetencií a pre aktívne občianstvo. Rozšírený rámec pre kvalifikácie, dohodnutá skupina európskych štandard a smerníc pre zabezpečenie kvality a uznanie diplomov a dĺžky štúdia sú taktiež kľúčovými charakteristikami štruktúry EVŠP.

Potvrdzujeme pokračujúcu „follow up“ štruktúru založenú v Berlíne s včlenením Education International (EI) Pan-European Structure, European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) a Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe (UNICE) ako nových poradných členov pracovnej skupiny Follow-up Group.

Ako bolonský proces vedie k založeniu EVŠP, musíme uvažovať o vhodných opatreniach potrebných pre podporu pokračujúceho rozvoja po roku 2010 a žiadame pracovnú skupinu Follow-up Group, aby preskúmala tieto záležitosti.

Ďalšia ministerská konferencia sa bude konať v Londýne v roku 2007.

Na bolonskom procese participuje 45 krajín, ktoré sú aj členmi pracovnej skupiny Follow-up Group: Albánsko, Andorra, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Belgicko (Flámske a Francúzske spoločenstvá), Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Gruzínsko, Nemecko, Grécko, Svätá stolica, Maďarsko, Island, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Lichtenštajnsko, Litva, Luxembursko, Malta, Moldavsko, Holandsko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rumúnsko, Ruská federácia, Srbsko a Čierna Hora, Slovenská republika, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Macedónska republika, Turecko, Ukrajina a Spojené kráľovstvo. Okrem toho je Európska komisia členom Follow-up Group s právom hlasovať.

Rada Európy, National Unions of Students in Europe (ESIB), Education International (EI) Pan-European Structure, European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), European University Association (EUA), European Association of Institutions in Higher Education (EUASHE), European Centre for Higher Education (UNESCO-CEPES) a Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe (UNICE) sú poradnými členmi Follow-up Group.